

Mario Chini

a haiku

Három verssorban
teljes költemény, s talán
egy teljes élet

Edoardo Sanguineti

1.

hatvan holdkorong:
egy haiku szirmai
ajkaid között

2.

újbor-kóstoló:
meleg habot ízlelek
szádban, nyelveden

3.

fehér papírlap:
mint apró lábad-nyoma
frissen hullt hóból

Szénási Ferenc fordításai

Mario Chini (1876–1959) költő, irodalomtörténész, muzeológus, egyetemi oktató. A provanszál és a kínai irodalom tanulmányozója és olasz fordítója. Saját haikuit *Attimi* című verskötetében publikálta.

Edoardo Sanguineti (1930–2010) költő, író, tanulmányíró, színpadi szerző, egyetemi oktató. Az olasz neoavantgárd egyik vezéralakja és világszerte ismert szerzője. A *Gruppo 63* alapító tagja. Legismertebb műve a *Laborintus* című poéma.

Alexa Rudolph

A gesztenyék alatt

Ha a napok még melegtől s langyos szelektől roskadoznak,
ha még vonakodnak a levelek
s nem és nem és nem adják fel nyári helyüket,
ha elfáradtak ugyan már, de még nem halottak,
mint az öregek, a férfiak,
ha hallgatagon
összecsukható székeken ücsörögve a gesztenyefák alatt
csikket görgetve sárga körmeik között,
szemüket a földre szögezik,
éppen arra a foltra, melyet lábukkal tüzesre kapartak.

Ha a napok még virágoktól s színektől roskadoznak
s ha aztán hirtelen mindennek foga támad,
akkor ideje sapkát és csizmát húzni
s remélni,
hogymint csak jövőre kell, jövő-jövőre a sapka, csizma –
inkább egy maréknyi meleget
s langyos szelet kellene befogni
és zsebre dugni,
és zsebkendőbe göngyölni, és nem beletüsszögni,
inkább folyini hagyni a nyálat
a szánkon,
mint a gyerekek,
akik köpnek arra, mi a szép, mi a látszat,
még ősszel is,
amikor a napok még melegtől roskadoznak,
langyos szelektől, virágoktól s színektől,
és azt ajánlják a rádióban,
hogymint oltassuk be az öregeket és gyerekeket influenza ellen,
a sárga körműeket is és a sapkátlanokat, és akiknek
nyála elcsöpög a végtelenbe.

Nem kellene csodálni,
ha az öregurak egy szép napon csendben
összecsukják székeiket és olajra lépnek.
Mert eljönnek újból,
még ha egyik-másik nem éli is túl a telet –
akkor majd más jön el,
mint a levelek – jövő ősziig.

Jó reggelt

Még egy csöpp éj hevert a szobában:
alvástól pihegett az ágy,
amikor a szemétszállítás reggeli részlege
megkezdte a bio-kukák tisztogatását.

Lábamon, mind a négyen kikecmeregtem a fürdőbe,
beröföntettem a villany-fogkefét,
semmi boldogítót nem észleltem a tükörben.
Jó reggelt, élet!

Jövünk megint

Egy marék utolsó bokros gyümölcs leszedve,
egy szál elfeledett rózsza lemetszve,
megfordítva a kerti asztal,
üres a ciszterna,
behajtva minden spaletta –
utazzon szabadságra a nyári lak!

Bólintottak a tehenek,
intett a paraszt,
a ház körül elsepert a szél,
utóbb arcunkba nevetve –
jövőre akkor ugyanitt!

Csak két pillantás még, hátrafelé:
látod, ott maradt utánunk egy szem alma!
Bokrok, csupa rozstda és sárgaság,
táncoló füvek,
fakó utak,
és a fal! Nézd, hófehér!

Báthori Csaba fordításai

Alexa Rudolph (1949–) német költő-, festő- és performansz-művész. 1986-tól 2006-ig elsősorban festői tevékenységet folytatott, azóta két prózakötetet publikált. Verseskötete 2014 februárjában lát napvilágot *Röviden szólva* címen.

Jurij Mamlejev

Egyszerű ember

Az ember általában sikertelen. Az én sikertelenségem abban áll, hogy nem váltam istenné. Igen, igen, istenné, halhatatlanná, emberfölöttivé. Csak két napig élhetek még (már csak ilyen a tudományos előrejelzés), és negyvennyolc óra alatt az ember nem tanul meg istenné lenni.

Két nap. A többire köphetek.

Mindennek vége.

Ülök Münchenben a kis étteremben és csak múlatom az időt, elvégre két napról van szó, a két legutolsóról, és észveszejtően húzódnak. De mit tegyek, kivárom. Salátát rendeltem, meg három müncheni sört. Szeretem a müncheni sört, árad belőle az egyszerűség. (Végső soron egyszerű volnék jómagam is.)

Ami pedig a világot illeti – ott egye meg a fene. A Münchenjével, Rio de Janeirójával, New Yorkjával és egyéb semmiségével együtt.

Hát jó, az életem nem hozott sikert (abból az okból, amit már elmagyaráztam), de ezeknek a lényeknek, embereknek, ahogy mondják, egyáltalán nem is volt életük. Úgyhogy nem is tudtam mit választani a kolbászkákon, salátákon, gépeken és sörön kívül.

De valahol azért szeretem őket.

Kiváltképp az asszonyokat. Mégiscsak az ő nemükhöz tartozom, mármint az emberi nemhez. És itt a bökkenő. Például valamennyi buddhista írásban szerepel, hogy embernek születni – nos, ez a legnagyobb siker, ez egyszer adódik testet öltött alsóbbrendű lények milliói közepette, a számtalan buja rovartól a pusztaságba üvöltő démonokig.

És lám, nem értek egyet.

Mi az ördögnek ez az emberként való testet öltés, amikor az emberek kilencvenkilenc százalékának hiábavalóan múlik el: aludt, evett, lökött egyet-egyét, dolgoztatott, és aztán sírba került. Mennyivel jobb ez a rovarnál? Bár az egész mai nyugati civilizáció ezen nyugszik (vagyis a fiziológián). Különben a pokolba vele, az ilyen civilizációval – teljesen mindegy, hamar kimúlik, mint a patkány, amely saját lététől fulladozik.

Sajnos engem már semmi sem érdekel.

Hisz már csak két napom maradt hátra.

És ez alatt az idő alatt nem tudok istenné válni.

Emberként létezni pedig már iszonyodom.

Ettől függetlenül, ismétlem, valahol szeretem ezt az utálatos fajt, amelybe az ördög születni kárhoztatott.

Kiváltképp szeretem az asszonyokat.

Itt – ebben a sörözőben – mily sajátosan érzelmesek, csaknem élők, eltérően a város többi sok tízezernyi lakosától.

Vagy talán lázálomban leledzem, és azért tűnik így?

Már megittam két korsóval ebből a szép sörből.

Az asszony itt édes, lágy, telt, és nagyok a keblei.

Hogy a lelkükben mi van – ha egyáltalán van lelkük –, azt nem tudom.

Ám néhány mai nyugati teológus határozottan elveti ezt a középkori babonát a lélekről, és általában annak halhatatlanságáról. Elvetik magát Istent is, miközben továbbra is a teológia professzorai.

Nos, Isten segítségükre van. Azt teszik, amiért jól megfizetik őket.

Nekem személy szerint az egyszerű fehérnépek a sörözőben sokkal inkább tetszenek, mint ezek a hittudósok.

Újra ismétlem – az, hogy nem sikerült halhatatlanná, földi istenséggé lennem, csak azért van, mert nem ott öltöttem testet, ahol akartam, hanem e hanyatló emberi nem közepette.

És álljon más a hajdani írásokban az emberiségről – azok nem más embereket és más időt vesznek számba.

Na, és ezzel e komédiának vége.

Mérget öntöttem az utolsó korsó sörbe, és előre élvezem...

Ám ez rothadó, bűzlő emberi test... Én valahogy ismét összefüggésbe hoztam azzal, hogy ebbe az emberi nembe születtem – Uramisten, mennyire elegem lett belőle! Ugyanazt a gondolatot rágom.

Úgy tűnik, kiszáradva – ha az Isten megadja – nem tartozom már hozzá.

És mégis, és mégis...

És tessék, most nézem őket, ahogy eszegetnek, nézelődnek, isszák a sörüket. Asszonyaikat, akiknek a szeme jobb, mint a férfiaké.

Na és akkor mi van? Lehet, hogy kicsivel jobb. És akkor mi van? Uramisten, mennyire elegem lett belőlük, a könyveikből, a sörükből, a vallásaikból... Azt mondják, hogy én – lelki emigráns vagyok. Az egyik nagymamám orosz volt, Oroszországból való, a többi ősöm – idevalósi. De hisz itt születtem, Nyugaton. És nem ismerem Oroszországot. Minek ez a beszélgetés? Egy óra múlva, vagy még korábban, igazi emigránssá válok. Itt az ideje, bizony itt van!

És mégis. Csak egyetlenegyszer jártam abban az országban, Oroszországban. De vajon kevés ország van a földön – Japán, Olaszország, Luxemburg Belgium? De Oroszország egészen más. Nem egyszerűen csak ország. Megéreztem ezt, amikor még csak épphogy megérkeztem oda. Csak egy hétig voltam ott. Egy hétig életem évtizedeiből.

Semmi baj, semmit nem értettem meg ott. Nos, vannak emberek, vannak városok. És hirtelen egy szörnyű perc. A városon kívül voltam, az erdőben. A természet az meglepett bánatával, ám valamiféle földöntúli bánattal, a természet egész egyszerűen távoli és titokzatos erők jelképe volt. És hirtelen az erdőből egy tizennégy éves leányka tűnt föl. Megviselt volt, a szeme alatt kék folt, némi vér, húzta a lábát. Lehet, hogy megerősakolták – ez bárhol előfordul –, vagy összeverték. De nem ijedt meg tőlem – az erdőben egyedül lévő tagbaszakadt negyvenéves férfitől. Gyorsan szemügyre vett, és közelebb jött. És a szemembe nézett. E tekintettől elállt a szívverésem, s a dobogást végtelen szeretet, kétségbeesés és... elidegenedés miatti görcs követte. A leányka megbocsátott nekem e tekintettel. Megbocsátott mindenért, vagyis az ember mérhetetlenül undorító mivoltáért, minden gonoszságért és méregért és a véréért, és ezekért a verésekért. Nem mondott semmit. És továbbment az ösvényen, amely a láthatárig tartott. Maga volt a föltámadt Oroszország.

Körbenéztem. És hirtelen világosan megéreztem, hogy – egyetlen lélekbe hasító alaktól – ebben a szegény, elszigetelt természetben, ezekben a távoli házikókban és templomban, ebben az országban célzás rejlik arra, hogy sohasem lehet teljes egészében megérteni és hogy az egész világ határaiig terjed...

Nos, rendben, ezzel vége. Aztán Nyugatra visszatérve forogtam a szokásos emberi kerékben: pénz, értelmetlen munka, gyöngelméjú ordítózás a tévében, alkohol. Valahol az országban homoszexualitás. Számlák. Metró. Stressz. És aztán – ez a betegség. Gondolom, csak két-három nap van még hátra, s így alig mozgok. És most – szervusz, mérgezett sör! Pontot teszek rá, és iszom... Íme, a betűk is elmosódnak... Már szinte nem is tudok írni.

Ég veled, csúnya világ!

Arató János fordítása

Jurij Mamlejev 1931-ben született Moszkvában. Filozófiával foglalkozott, avantgárd és ezoterikus írásai a rendszerváltás előtt nem jelenhettek meg. 1974-ben az Egyesült Államokba emigrált, 1983 óta Párizsban él. Novelláját *Konyec veka* (A század vége, Moszkva, Vagriusz, 2003) című kötetéből fordítottuk.

Alekszandr Iljicssevszkij

A veréb

Az ablakpárkányra ült egy veréb, szök-décselt, elnézdegélt, rázta kis fejét, és csőrével vágott egyet az üvegen. Aztán közelebb szállt – és beröppent. Kuljusa behajtotta a kisablakot, megragadta a törülközőt, kergetni kezdte és leütötte a lóca mögé.

Kitekerni a nyakát, mint egy tyúknak, nem sikerült.

Kettészakította hát, letépte a fejet, mint száráról a virágot.

Sötét nyilallás tört elő a füléből, elárasztotta a szemét.

A fájdalomtól négykézláb mászva az oldalára feküdt és ájultan elcsendesedett – megpihenni.

A fej nélküli veréb verdesett még egy kicsit a szárnyával, összerándult, jött még két vérpiros csepp a szalmaszálnyi gégeből – majd az oldalára dőlve ő is elcsendesedett.

Iván a kályhától meredten nézte. Teljes szürkületig, moccanás nélkül, csak nézte fekvő anyját, a verébcsőrt, a kékesszürke hártáival félig eltakart szemét. Megfeneklett gyöngyszemként tündöklött anyja véráztatta tenyerében. Iván időnként elmerült e verébszemben – annak csupasz, hajlékony faágon hintázó, szeles, szürke fényű világában; a hintázástól rosszul lett, a merülésből felbukkant – és újra látta a szobát, melyet magasan elöntött a fény, látta csendesen fekvő anyját és az arcán kúszó fényugarat, a poros ablakot, a sövényt, a fekete utcát, s mögötte a sztyeppet.

Alkonyatkor anyja felocsúdott, felült a padlón. Ránézett fekete tenyerére, a madárfejre, és nem mozdult.

A hideg, bíborvörös sztyepp – mint a szárazér mögül az égbe vájódó

szárny – meggörbülve magába fogadta a hosszan tartó szelet. Majd a szél, elcsitulván, elment a horizonton túlra, nyomában a véráztatta napnak, mint palástja a cárgyilkosnak.

A fénylő tarlón a lejtő mentén hosszan gomolygott az első, érdes és apró szemű hó deres foltja. Észrevétlenül szóródott le, mint a por a tárgyra, a mozdulatlan, kalászszálkás, hullámos felhők félelmetes toronymagásából. Ezek az óriás alkonyi felhők egyszerre voltak hasonlatosak vörös homokdúnékhoz és a gerinc mentén szétbontott, kemencében sült, füstölő halhús mintázatához is. A homokdúnéket Asztrahánba menet látta Kuljusa, ahová a férje halért vitte őt magával – a homokhullámok tarajai füstölögtek a szélről. És múlt éjjel váratlanul megjelent álmában a hal, jóllehet hosszú idő telt el azóta, hogy már nem álmodott étellel.

Nem úgy az első két hónapban, amikor az étel egy hóhérnál is jobban gyötörte őt álmában! Hol a leánytestvérei hoznak húsvétra óriás ünnepi pirogot és belsőségekkel töltött kalácsot. Hol ő maga süt ki egy kis cukros pampuskát, és leülteti egymás mellé a gyerekeket – torkoskodni, rá forró somfőzetet inni...

Ezután meg – mintha elvágták volna. Az álmai üresek lettek, akár a szántóföld betakarítás után.

Éppen álmodott is most vele. Egy lovas állt a dombon, fekete sziluettként a nap protuberanciájában. A ló a fejét rázva vitte lovasát, topogott hol ide, hol oda, és a pofája alól a sugarak lándzsája vérpiros feketeségként hol

az ornyergébe hatolt, hol megkönyebbülésére kihullott.

A tarló szúrta a testét mindenütt. Estében magával rántotta Ivánt, belenyomva őt a földbe, és épphogy ki nem szúrta a saját szemét – egy durva, rövid szár véresre sebezte a szeme alatt.

Leküzdhetetlen volt a vágy, hogy beáramoljon a földbe, teljességgel megadja magát hidegségének; mindez összeforrt a férje utáni vágyakozással. A hajléka volt ő neki, érezte őt ott messze, a földben, ahogyan a vessző érzi a vizet – hideg volt, fekete, de őneki szeretett rokona, hatalmas, erős, mint maga a halál.

Eltemetnie nem sikerült, az utcán ájultan esett össze. Októbertől kezdve már járták a házakat, elvitték őt is. Csak egy napig feküdt ott, nem tudott betelni vele. A gyerekek másztak rajta, játszadoztak, ébresztgették az apjukat, cibálták az orrát. Megjöttek, a karjánál fogva leráncigálták a tornácról. Ő nem engedte, de hogyan is birkózhatott volna meg velük? Belekapaszkodott a férjébe. A beszolgáltatási bizottság emberei elkergették: elég nehéz már így is. Elvitték az udvaron át a kertkapun túlra, odafektették a sorba, a többi hullához. Rábámult a halottakra, senkit nem ismert fel. Elnehezülten, magába roskadva körülnézett. Ugyanaz a szekér volt – faragott, festett dorongokkal –, amelyen hozzájuk Kopilov a terményt lefoglalni el-eljött. „Nesze, fogja csak – mondta súgva olyankor –, itt van a gabonája! Itt van, ni, a maga lefoglalnivalója! Mi az, tán nem ezt kereste?”

Leült a sárba, a szekér elgördült, de a kocsis kiáltott, „hóha”, visszafordult és ránézett:

– Hé, te parasztasszony, tán odafekszel az urad mellé? Minek gyötröd magad?

A lovas nyitott tenyere alól a sztyepet kémlelte; korbácsával a csizmája szárát csapkodta. Végül meglátta őket. Nehézkesen odaléptetett. Már itt van, egészen közel, a mellével a földön keresztül hallani is a léptét, de a ló nem áll meg, egyenesen rájuk lép, a csípőjét, a lapockáját, a fejét tapossa – és a feje kövér feketeföld-rögökre hullik.

Akkor éjjel azért álmodott a halál, mert alkonyatkor már harmadnapja álltak, nem vonultak tovább ezek a hullámos homokdűnékre emlékeztető, hatalmas felhők. Felnézett rájuk, és látni vélte, amint férjével e narancsvörös buckákon Jenotajevkába tartanak. Hol lefelé baktatnak, egyetlen lépéssel derékig süppedve a homokba; hol meg hosszan mennek felfelé egy kemény emelkedőn, a kalmüköktől kapott zsákokkal – halért, azt fürkészsze, mikor tűnik fel a horizonton egy falu, egy templom, az erdős, ártéri Volga-part. A zsákokban préselt olajpogácsa-szeleteket hoztak az olajüzemből csaléteknek. Amikor megérkeztek, Aljosa még aznap ráakasztotta az örvényben az olajpogácsára az ő első, félpudós vadpontyát, melyet a hőségtől gyötrődve egy egész óra hosszat fárasztott. A zsinór a gombolyagról már teljesen letekeredett, remegett és cikcakkban szelte a vizet. Aztán a halfogó hurokba vezette, a zsineget a kopolyúk alatt sajátos módon átfűzte, nehogy megfulladjon – és időnként a karócskáról leakasztotta és a sekély vízben megsétáltatta, ahogy a kiscsikót szokás. A vége felé meg – az agyagban megsütötte. Haj, micsoda szépség tündökölt akkor körös-körül: szerte a homokon és a vízben ötrubeles nagyságú pikkelyek naptól rőt torlata! Ott feküdt az óriási bajuszos koponya a megpirult szemekkel, és a hatalmas, rózsaszínes

halváz. Elképedve emelte a szeméhez – a hátgerinc mentén hosszában, egy távcső hasonlatosságára ráirányította egy csillagra –, és a hal felgyúlt előtte, elviselhetetlenül tündökölni, majd úszni kezdett, roppant erős, végtelen nagy és arányos volt, mint Grigorpolisszkaja kozák falu temploma.

És lám, álmában a gigantikus arany vadponty, zömök, akár a táltos paripa, libegő fülekkel, uszonyokkal és farokkal – szakasztott mása a gyermekkönyvecske aranyhalacskaájának – előre-hátra úszott a szobában, bökölte a karját, a fülét, a vállát, csókolta az arcát, a szemét: mint lassú lepke a kialvóban lévő lámpát.

A képeket abból a könyvecskéből a kisebbiknek mutatta, amikor a karján hordozta búcsúzkodván. Napközben váratlanul elcsendesedett, az arcocskája kisimult – és amikor rájött, hogy haldoklik, a karjára vette, felalá járkált vele, csucsujgatva ringatta, a mesét mutatta, gögicsélt, nevetett neki. Szerjzsa még az este meghalt, de ő egész éjszaka a karján vele járkált, úgy is esett össze.

Iván költötte fel: lemászott a kályháról, megharapta a karját, amire ő felocsúdott, ledobva melléről a hideg kis hasábot.

Ivánnal elvitték Szerjzst a szántóföldre, ott kiásták egy mormotalyuk bejáratát, és beletették. Betemették. Elüldögéltek még egy kicsit, kipihenték magukat. Megszokásból körbenéztek – nem bukkan-e fel valahol egy kövér, szürke kis oszlop. Bár jól tudták, hogy a mormoták még októberben elmentek az ő szántóföldjeikről. És ha meg is láttak volna egyet – nem lett volna erejük megfogni.

Feltűnt a falu felől lóháton Kopilov. Egykedvűen odalovagolt. Iván nem várta meg, kifordította a zsebecskéit, s fityiszt mutatott: hogy hát sincsen

őnekik gabonájuk, láthatja ő is – a szántóföldön már semmi sincsen. Felocsúdván, az anyja is kifordította a kabátkája zsebeit, kisimította a ruhája alját. Októberben ellopódtak ide éjjelente – kitapogatták az egérlyukakat, kifosztották azok téli magraktárait; volt, hogy egy maréknyit is összeszedtek. Most meg nincs már itt semmi sem – minden kong az ürességtől.

A ló horkantott egyet, felrántotta a farkát, és már menet közben, felnyerítve, elejtett egy darab gőzölgő trágját.

Kopilov eltűnt a szárazér csupaszfái mögött.

Anya és fia sokáig, szemüket becsukva lélegezték be a meleg, tápláló szag vékony sugárban, lassan tovaillanó áramlatát.

Amikor felálltak, jóllakottnak érezték magukat.

Kuljusa megkopasztotta, kibelezte a verebet, a lábacskaikat nem vágta le, gyújtós felett megperzselte, ugyanígy a fejét is. Szalmával befűtött – a tehennel együtt a szárított trágya is eltűnt. Labodát és podagrafüvet aprított egy cserépfazékba, beletette a verebet, felöntötte vízzel, megsózta.

Iván kezdetben figyelemmel kísérte anyját, de később újra elragadta őt ez a homályos, sötét szél.

Iván a levest nagyon finomnak találta. Fektéből kissé felemelkedett. A podagrafű hosszú szárai zavarták a húslé szivogatásában. Az anyja nem engedett, a fűvel körbevont kanalat újra és újra végighúzta az ajkán. De lám, amint a kanálba belepillantott, melyben most ott feküdt a csupaszerébféj, ő maga vette azt a szájába, és óvatosan szétmorzsolta. A verébféj felét is rögtön megette, amit anyja csipegetett le neki. Kuljusa várt egy kicsit, amíg fia megrágja, majd ő maga is enni kezdett. A harmadik

kanálnyt már ízlelgette, a negyediket pedig mohón nyelte le, ráharapva a kanál peremére.

Iván szólította:

– Adj még!

Felemelte a fejét. Iván kis kezével a verebecske másik felére mutatott: a néhány gyufaszálnyi csontocskára és cérnaszálnyi húsrá, amit ő a kanálba gyűjtött és a szájánál tartott.

– No lám csak, Ványa, milyen kis ravasz vagy! – mondta Kuljusa, és lenyelte, majd még kikanalazta a maradékot.

Este Iván szokatlanul sokáig maradt a szeles, hideg sötétségben. Hintáztatta őt az ágon, kíméletlenül himbálta, alig volt elegendő ereje a lábacskaiban, hogy megtartsa magát. A szél teljesen összeborzolta a tollait, ő pedig hol az egyik, hol a másik szárnya alá dugta a fejét, rálehel a bőrére, hogy a lélegzettől átmelegedjen, de annyira himbálta őt az ágon, hogy az egyensúlya megőrzéséhez muszáj volt hátraszegnie a fejét. Teljes erejéből akart volna felocsúdni, felbukkanni, kinyitni és az anyjára emelni a szemét – oly félelmetes nélküle, de hirtelen egy erős lökés hátba taszította, a lábacskaí szétnyíltak – a jeges üresség rávetette magát és szétmorzsolta.

Kuljusa Ivánnal a karján járkált, és hosszasan ébresztgetve hintáztatta, amennyire az erejéből tellett. Amikor érezte, hogy kezd kihűlni – a szeme elsötétült, és estében beütötte tarkóját a lócába.

1933-nak azon a telén Akulinának meghalt a férje, a két gyermeke, az anyja, a két fiútestvére.

Őt és még három lánytestvérét – Natalját, Arinát és Polját – az ötödik, legkisebb lánytestvér, Fenya állította talpra. A férjének, ki a kolhoztitkár cimborája volt, egy titkos pincében sikerült megmentenie egy üszöcskét.

Hogy ne bőgjön, kimetszette a nyelvét és bemetszette az ajkait. Pontosan december elején végre elkezdett tejet adni.

A tavasz enyhülést hozott. A folyócskáról lement a jég. Kuljusa veszőkből keresztet kötözött, kifeszített rá egy pehelykendőt, és alig-alig araszolgatva feldagadt lábaival, a veteményeskerten túlra, a folyócskára ment. A „pókkal” kiszúrt fél cserépfazéknyi viaszlacot, és a kályhában megpárolta. Ez volt az első szilárd étele.

Májusban, amikor az erejével együtt a tudata is visszatért, utolérte őt a bánat. Virradatkor kiment a faluból és elindult a szteppen át, kissé jobbra tartva, a felkelő nap nyomában. Egészen addig ment, amíg alkonyatkor a földre nem zuhant. Amikor felébredt, megjijedt – életében ez volt a legnagyobb ijedsége: a hatalmas csillagokkal teli égbolt feltartóztathatatlanul reá esett, és nem volt hová elrejtőznie. Másnap éjjel farkasokat hallott a közelben bolyongani, de eszébe ötlött, hogy meggyűjtsa maga körül a tavalyi füvet. A hatodik napon Kuljusa rátalált a szteppen egy sóartyelre: egy barakkra és két pajtára. Az építményektől egy nagy testű farkaskutya ugrott elő, így estig arccal lefelé kellett feküdnie, míg az emberek a szteppről visszatértek. Az artyel befogadta. Néhány hónapig valamennyiükkel együtt ő is kijárt a szoloncsákos szikesekre, gyűjtötte a sót, az állomásra vitte, megvárta az asztraháni vonatot, és egy részét elcserélte súlyra pontosan ugyanannyi halra.

Ősszel Kuljusa elszegődött bér munkára Arhangelszkbe, de a toborzók összekeverték a jegyzékeket, és Bakuban kötött ki. A vagon tetején utazott Asztrahánon át, újra látta a Volga menti buckákat, a vizek nagy

országát, az orosz föld véráramát, a szigeteket, a nádasok sorfalát, a folyóágakat, a tengerpart határtalanul elterülő lankáit, s felettük egy hatytyúrajt. Jobbról hosszan-hosszan vonultak Sztreleckoje homoksivatagjai, melyeknek tarajairól a szél füstös, sima, kanyargós lángnyelv-uszályokat fúj le.

Bakuban Kuljusa munkába állt a nagy ötéves terv egyik építkezésén: az országban az első szintetikus kaucsukot előállító gyár építésén. Amikor a személyzeti osztályon beiratkozott, azt diktálta: „A férjem belehalt az éhségbe.” A káderes elsápadt, hátrahőkölt, lehajolt, és a fogain keresztül mérte rá: „Buta liba. Varrd be a szádat!”

De nem varrta be. Szerettem hallgatni Kuljusát, a sztyepphez hasonlóan végtelen elbeszéléseit a gyermekkorról, a paraszti munkáról, özvegy anyókájának gyalogos zarándoklatáról Jeruzsálemben, ahonnan sosem tért vissza, hanem egy év múlva levélben üzente meg szülőföldjére, hogy férjhez ment Pinchas ben Elisa rabbihoz és zsidóvá lett; hallgatni elmés, elsőre olykor badarságnak tűnő, de bizony elő-előfordult, hogy nagyon is prófétaí gondolatmenetét az életről – sőt még e részletes, hátborzongató elbeszéléseit is az éhínségről. Most, amikor Kuljusára emlékezem, végre tökéletesen világos számomra, miért a földből teremtette az Úristen az embert: azért, hogy a lélek, mint egy növény, ki tudjon sarjadni belőle, még a holtból is...

Elbeszéléseiben különösen szerettem magam előtt látni azt, ahogyan a szoloncsák tükrén járok vele – a sima, verőfényes síkon, mely a horizontig opálos, világoskékes kristályokkal van telehintve, látni felül nem túl magasan a mesés volgai halak forgását –, és olykor Ivánnak képzelni magam. Ivánnak, aki mindig Kuljusa mellett van.

Általában is foglalkoztatott, hogyan élnek az emberek azután, hogy meghalnak. Hogy a halál – a legáltalánosabb érvényű titok. Azonkívül valamiért úgy tűnt, éppen azzal, hogy Ivánra gondolok, segíték a vigasztalan Kuljusának abban, hogy őtöle bocsánatot kérjen.

Később felnőttem, Kuljusa meghalt, még inkább felnőttem, elfeledtem a gyermekkort és birodalmát – a tengert, a kis folyót, a szántóföldet, az erdőt, a boldogság hatalmas, kerek térsége szertefoszlott, mint a szívárvány –, és lassacskán elkezdtem meghalni az érzéketlenségtől és a szomorúság nyugalmától. Mivel túlságosan korán és túlságosan áthatón értettem meg, hogy az élet gyermekkor nélkül oly rövid, mintha már egyáltalán nem is lenne, akaratlanul is anabiotikus állapotba merültem, minthogyha a lakásomban a csapból egyszerre csak a Léthé vize kezdett volna folyni... Mindez tíz évnél tovább tartott, és tartott volna tovább is, ám végre tavalyelőtt váratlanul történt velem valami, ami hirtelen kiragadott a megdermedésből.

Akkor, mielőtt végérvényesen ott hagytam volna egy unalmas irodai állást, kaptam egy egy hónapos kiküldetést, az érdekesebb fajtából. Egy felszámolás alatt álló raktárba irányítottak, melynek az utolsó felülvizsgálata várt rám. Az irodánk megszüntette a monitorok nagykereskedelmét, ezért elkezdett megszabadulni az általuk elfoglalt raktárhelyiségektől. Ez a raktár a főváros északi részén, a Markarov admirális utcában volt, a külső körvasúthoz közel. Egy ódon, téglából épült hangár volt ez – egyike annak a néhány tucatnyi pontosan ugyanilyennek, melyek a teherpályaudvar romjainál helyezkednek el. Mindegyiknek a hátsó falán ki volt rakva fehér téglákkal a gigantikus: DOHÁNYOZNI TILOS!

Mindez június derekán történt, a munka sem vágott a földhöz: élveztem hát az egyedüllétet. Miután újból átszámoltam és krétával megjelöltem a magasépítmény teljes köbtartalmának azt a részét, melyet a hangárban itt is, ott is nagy összevisszaságban zsúfolódó dobozpiramisok tettek ki, elhelyezkedtem egy széken – és élvezettel cigarettáztam egy kartondobozokból magasra emelt akna mélyén, amelyet rézsút keresztüldöftek az öreg palatető szarufáinál, a réseken át beszűrődő napsugarak. A füst gomolyogva felfelé szállt, buján terjengett, majd megszélidült és ezüstösen áttetsző rétegekben megállt a levegőben. A tetőgerinc félhomályából előbukkanó sarlósfecskék a fényen felkiáltójeles cikcakkokat rajzoltak és különböző magasságokban háromszögletű, szinte moccanatlan szélű réseket lyuggattak a füstuszályokba. Szárazság volt, meleg és csend. Egy pohár erős, édes teával a kezemben a könyvtárból külön ebből az alkalmából kölcsönzött könyvet olvastam Makarov admirálisról; haditengerészeti-kutatói zsenialitásáról, a cusimai ütközetben vétett hibájáról, a japánok napalmlövedékeiről, amelyek segítségével az orosz vértés és páncélos csatahajók legyőzettek. Körös-körül, a raktárövezet teljes területén javában folyt a berakodás, a kirakodás és a leltározás sürgés-forgása, s időnként sikkasztási botrányok lángoltak fel. Mindeközben én a saját kis birodalmamban már egy hete úsztam a mámorban háborítatlanul.

Mígnem egyszer csak az egész semmivé lett. Egy csapat veréb rákapott arra, hogy a hangárom teteje alá behatolva viharos csiripeléssel és szárnyverdeséssel órákon át észveszejtően körözzön és ide-oda vetődjön az én szövevényes karton-tájam felett,

mint holmi japán kamikázék Pearl Harbornál a flotta felett. A verebektől három nap egyfolytában nem volt menekvésem, intézkedéseket kellett hát foganatosítanom. Biciklipumpából, deszkamaradványból, szorítókötésből, egy darabka gépzsírból és egy filccsomóból összeeszkábáltam egy légfegyvert. A golyókat a hangárkapu ajtófélfájáról lekaptart építési ragasztószalaggal tömtem el; hogy minél biztosabban öljön, ráadásképp sörétszemeket is tettem a lövedékbe. A kipróbálásra ráment egy napom. Estére a tüzéségi szektoromban a papírladákat golyók ütötte rések borították. A rákövetkező két nap felhúzott légpuskával a leszállásban kuksoltam – és egyetlenegy sem löttem le. Ebben az állapotban – teljes harckészültségben – ért engem is tetten a raktári őr.

Kimagyarázkodtam. Az öregember együttérzéssel meghallgatott, és beszámolt arról, hogy a verebek az összes itteni raktár átka: hangártól hangárig sodródnak, bepiszkítják az árut, háborgatják, megijeszítik a rakodómunkásokat, hirtelen csapatostul szállnak elő a sarkokból a képükbe. Megtudtam, hogy a verebek a régmúlt idők hagyatéka, amikor ez az egész – a harmincas évek legelején épült – raktárövezet még Moszkva stratégiai gabonatartalékainak tárolóhelyéül szolgált. Korábban tömérdek veréb volt itt, szinte még látni se lehetett tőlük, most meg – jó, ha egy morzsányi.

Amikor az őr elment, átmentem a hangár hátsó részébe, a puskatussal összekotortam kétmaréknyi port. Kimentem a fényre, és egy kartonlapon átvizsgáltam a földdel együtt a porba került szemetet. A tenyeremben négy fekete magocska maradt.

A szememhez emeltem őket, és akkor megláttam: Ladovszkaja Balkából, Novoalekszandrovkából, Gri-

gorpolisszkaja kozák faluból, egész Sztavropolból, a Kubánról és Ukrajnából gabonával megrakott szekek vonultak a vasútállomások felé, rakodtak a szerelvényekbe, amelyek részben külföldi csereútra indultak aranyért és ipari berendezésekért, részben Moszkvába mentek – és a gabonát pontosan itt rakodták le, ebben a titkos raktárban, az NKVD nagyszámú titkosrendőri védelme alatt.

Becsomagoltam őket egy százrubeles bankjegyre, és a személyi igazolványom tokjába tettem.

Az állásomat otthagya elvittem a magokat Velegozsba, és élesztős

oldatban áztattam őket. Az egyik csírat hajtott, és a múlt évben egy cserépfazékban – valódi, micsurinszki feketefölddel töltöttem meg, amelyért magam utaztam el, kifejezetten csak ezért, Micsurinszkba – kinőtt egy kalász.

Ebben az évben pedig a kis veteményes ágyásom már huszonkettő kis kalással van tele. Egy újabb év múlva, remélem, hogy vendégül láthatom Ivánt egy lepényre; egy egészen kicsire, nem nagyobbra, mint a prozfora: az áldozási búzakenyér.

H. Bajkai Judit fordítása

Alekszandr Iljicsevszkij 1970-ben született Szumgaitban. A moszkvai Fizikai-Technikai Intézetben végzett mint elméleti fizikus. 1991–1998 között tudósként dolgozott Izraelben és Kaliforniában, 1998 óta újra Moszkvában él. Prózairó, költő. A *veréb* című elbeszéléseért, mely első ízben az orosz *Novij Mir* (Új világ) folyóiratban jelent meg, 2005-ben a folyóirat irodalmi díjával, valamint – az év legjobb elbeszéléseért járó – Jurij Kazakov-díjjal tüntették ki. 2007-ben *Matisse* című regényéért ő kapta az orosz Bookert, 2010-ben *Perzsa* című regényével Nagy Könyv-díjas lett.

